

УДК 657.1

Пилипенко Олексій Іванович

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

Пилипенко Алексей Иванович

*доктор экономических наук, доцент,
профессор кафедры учета, аудита и налогообложения
Национальная академия статистики, учета и аудита*

Pylupenko Oleksiy

*Doctor of Economic Sciences, Docent,
Professor of Accounting, Auditing and Taxation
National Academy of Statistics, Accounting and Auditing*

ORCID: 0000-0003-3469-7742

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ
ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ
ОЦЕНКИ ФИНАНСОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ СУБЪЕКТА
ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ
EVALUATION OF DEBT FINANCING INSTRUMENTS OF THE
BUSINESS ENTITY**

Анотація. Особливості бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами обумовлені характерними для таких об'єктів обліку ризиками, зокрема в частині невизначеності їх справедливої вартості в майбутньому. Удосконалення методів і форм регулювання похідних фінансових інструментів через механізми методології

бухгалтерського обліку визначають потребу в пошуку можливостей удосконалення методологічних і організаційних засад бухгалтерського обліку в частині оцінки деривативів з урахуванням практики застосування МСФЗ задля досягнення достовірності показників фінансової звітності суб'єктів бізнесу. Труднощі узгодження П(С)БО з МСФЗ щодо оцінки похідних фінансових інструментів (історична або справедлива вартість) обумовлені застосуванням в нормативних документах різних підходів до формування показників фінансової звітності. Доведено, що використання методу історичної вартості для оцінки фінансових інструментів є недоречним, оскільки їх договірна сутність проявляється в можливості нескінченно довго здійснювати операції, які не призводять до грошових розрахунків, однак збільшують фінансові ризики підприємства. Застосування методу справедливої вартості для оцінки похідних фінансових інструментів визначає особливі вимоги до організації оціночного процесу фінансових інструментів з метою забезпечення подальшого вибору джерел фінансування та управління фінансовими ризиками. Визначено перелік елементів облікової політики, які слід передбачати в розпорядчому документі про облікову політику підприємства, які охоплюють методичні та організаційні прийоми обліку. В якості основи вибору методів облікової політики визначено класифікацію фінансових інструментів. Мінімізації потенційних ризиків втрат через використання неправильної оцінки фінансових інструментів повинна сприяти відповідна перевірка на основі порівняння результатів оцінки на базі незалежно отриманих цін з результатами, наданими внаслідок оціночних процедур. Доведено, що перевіркою слід охоплювати ліквідні фінансові інструменти, а також ті інструменти, які не мають ринкових цін, що сприятиме подальшому прийняттю рішень про коригування моделей і методів оцінки.

Ключові слова: фінансові інструменти, оцінка, справедлива вартість.

Аннотація. Особенности бухгалтерского учета операций с производными финансовыми инструментами обусловлены характерными для таких объектов учета рисками, в частности, в части неопределенности их справедливой стоимости в будущем. Совершенствование методов и форм регулирования производных финансовых инструментов через механизмы методологии бухгалтерского учета определяют необходимость поиска возможностей усовершенствования методологических и организационных основ бухгалтерского учета в части оценки деривативов с учетом практики применения МСФО для достижения достоверности показателей финансовой отчетности субъектов бизнеса. Трудности согласования П(С)БУ с МСФО по оценке производных финансовых инструментов (историческая или справедливая стоимость) обусловлены применением в нормативных документах различных подходов к формированию показателей финансовой отчетности. Доказано, что использование метода исторической стоимости для оценки финансовых инструментов неуместно, поскольку их договорная сущность проявляется в возможности бесконечно долго совершать операции, не приводящие к денежным расчетам, однако увеличивают финансовые риски предприятия. Применение метода справедливой стоимости для оценки производных финансовых инструментов определяет особые требования к организации оценочного процесса финансовых инструментов для обеспечения дальнейшего выбора источников финансирования и управления финансовыми рисками. Определен перечень элементов учетной политики, которые должны быть предусмотрены в распорядительном документе об учетной политике предприятия, охватывающих методические и

организационные приемы учета. В качестве базы выбора способов учетной политики определена классификация денежных инструментов. Минимизации потенциальных рисков потерь через использование неправильной оценки финансовых инструментов должна способствовать соответствующая проверка на основе сравнения результатов оценки на базе независимо полученных цен с результатами, предоставленными в результате оценочных процедур. Доказано, что проверкой следует охватывать ликвидные финансовые инструменты, а также не имеющие рыночных цен инструменты, что будет способствовать дальнейшему принятию решений о корректировке моделей и методов оценки.

Ключевые слова: *финансовые инструменты, оценка, справедливая стоимость.*

Summary. *Peculiarities of accounting for transactions in derivative financial instruments are due to the risks inherent in such objects of accounting, in particular in terms of uncertainty about their fair value in the future. Improving the methods and forms of regulation of derivative financial instruments through the mechanisms of accounting methodology determine the need to find opportunities to improve the methodological and organizational principles of accounting in terms of valuation of derivatives, taking into account the practice of IFRS to achieve reliability of financial statements. Difficulties in reconciling UAS with IFRS on the valuation of derivative financial instruments (historical or fair value) are due to the application in regulations of different approaches to the formation of financial statements. It is proved that the use of the historical cost method for valuation of financial instruments is inappropriate, as their contractual nature is manifested in the ability to carry out indefinitely transactions that do not lead to cash settlements, but increase the financial risks of the enterprise. The application of the fair value method for the valuation of derivative financial instruments sets out special requirements for the organization*

of the valuation process of financial instruments in order to ensure the further choice of sources of financing and financial risk management. The list of elements of the accounting policy which should be provided in the administrative document on the accounting policy of the enterprise which cover methodical and organizational receptions of the account is defined. The classification of financial instruments is defined as the basis for the choice of accounting policy methods. The minimization of potential risks of losses due to the use of incorrect valuation of financial instruments should be facilitated by appropriate verification based on the comparison of valuation results based on independently obtained prices with the results provided as a result of valuation procedures. It is proved that the audit should cover liquid financial instruments, as well as those instruments that do not have market prices, which will facilitate further decisions on the adjustment of valuation models and methods.

Key words: *financial instruments, valuation, fair value.*

Постановка проблеми. Ринок похідних цінних паперів є динамічним сегментом фондового ринку як важливого джерела нарощування капіталу. Якщо на початку 90-х років ХХ ст. в Україні практично ніхто не знав, що таке похідні інструменти, то з 2005 року темпи розвитку цього ринку є стрімкими, внаслідок чого ринок деривативів виконує роль індикатора стану і перспектив змін національної економіки.

Ефективне використання похідних фінансових інструментів у господарській діяльності суб'єктів господарювання та досягнення економічної безпеки останніх передбачає ведення своєчасного, достовірного та нормативно врегульованого обліку фінансових інструментів. Управління операціями з похідними фінансовими інструментами відбувається на основі відомостей зі звітності, які передбачають інформацію про розмір вимог і зобов'язань за цими інструментами, а також строки їх погашення.

Враховуючи головну ознаку деривативів, що полягає у невизначеності їх справедливої вартості в майбутньому, бухгалтерський облік операцій з похідними фінансовими інструментами має передбачати врахування різноманітних ризиків, а отже, потребують уточнення методи та форми регулювання похідних фінансових інструментів через механізми методології бухгалтерського обліку. Недоліки нормативного регулювання, довільність визнання і розкриття інформації, високі ризики за операціями з фінансовими інструментами становлять наукову і практичну проблему. Актуальним є пошук можливостей удосконалення методологічних і організаційних засад бухгалтерського обліку, зокрема в частині оцінки деривативів з урахуванням практики застосування МСФЗ, для досягнення економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методології та практиці відображення в бухгалтерському обліку похідних фінансових інструментів досліджують зарубіжні (М. Алексеев, Х. Андерсон, Ф. Вуд, Д. Колдуел, Б. Нідлз, Д. Панков, Дж. Фостер, Ч. Хорнгрен та ін.) та вітчизняні вчені (М. Бондар [1], С. Голов, Й. Даньків, Г. Кірейцев, М. Кужельний, О. Мозговий, В. Пархоменко, Л. Примостка [2], В. Сопко, О. Сохацька, В. Швець, О. Шевченко [3], В. Шевчук та ін.). У сукупності дослідження вчених сформували широкий спектр наукових дискусій і їх результатів щодо розвитку даної проблеми, хоча актуально дискусійними є підходи вчених щодо оцінки фінансових інструментів з урахуванням нормативного поля України та методологічних принципів міжнародних стандартів звітності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідження спрямоване на пошук підходів до удосконалення методологічних та організаційних засад бухгалтерського обліку фінансових інструментів в тісному взаємозв'язку з практикою міжнародних стандартів фінансової звітності задля досягнення достовірності показників фінансової звітності суб'єктів бізнесу.

Виклад основного матеріалу. На відміну від світових ринків в Україні ринок деривативів розвивається нестабільно. Вчений Л. Примостка визначає поняття ринку похідних цінних паперів наступним чином: сукупність економічних відносин щодо перерозподілу (трансферту) ризиків, які виникають у процесі обміну фінансовими інструментами чи товарами [2, с. 50]. Основна функція даного ринку полягає у формуванні механізмів хеджування (мінімізації) ризиків.

Ще в 2016 році однією з ключових тенденцій вітчизняного ринку деривативів було збільшення обсягів емісії опціонних сертифікатів, що є позитивною тенденцією розвитку такого ринку [3, с. 10]. Серед негативних тенденцій функціонування ринку деривативів дослідники визначають обмеженість переліку інструментів ринку (ф'ючерсні контракти, опціони та опціонні сертифікати) [3, с. 11]. Крім того, важливим напрямом розвитку ринку Л. Примостка вбачає запровадження нових механізмів захисту його учасників шляхом застосування ліквідаційного нетінгу, що сприяє зменшенню ризиків і вивільненню капіталу [2, с. 62-63].

Зміст процедури ліквідаційного нетінгу полягає в дозволі сторонам деривативних контрактів завершити розрахунки між собою при настанні певної заздалегідь визначеної події, зокрема дефолту або неплатоспроможності контрагента, враховуючи відповідну оцінку контрактів. Оскільки основною ознакою деривативів є невизначеність їх справедливої вартості в майбутньому, організація бухгалтерського обліку операцій з деривативами є досить складним завданням, що вимагає врахування різноманітних ризиків і передбачає вибір методів та форм регулювання похідних фінансових інструментів через методологію бухгалтерського обліку. Відповідно, облікова політика підприємства повинна сприяти підвищенню економічної безпеки прав інвесторів, збереженню інтересів та безпеці суб'єктів господарювання.

У вітчизняній теорії і практиці відчувається дефіцит методологічних і методичних розробок, що дозволяють суб'єктам господарювання здійснювати дієвий облік похідних фінансових інструментів відповідно до принципів міжнародних стандартів. Повільні темпи розвитку законодавчої бази з регулювання фінансового і валютного ринку, відсутність фахівців у даній сфері й відповідної інфраструктури призводять до неможливості використання деривативів за їх безпосереднім призначенням. Лише в червні 2020 року Верховна Рада ухвалила Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів" [4], що визначає правові засади функціонування ринків капіталу та організованих товарних ринків в Україні, провадження професійної діяльності на зазначених ринках, врегулює відносини під час укладення й виконання деривативних контрактів та правочинів з ними.

В цілому організація бухгалтерського обліку похідних фінансових інструментів здійснюється в контексті положень Податкового кодексу України, Законів України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", "Про цінні папери та фондовий ринок", "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні", П(С)БО 13 "Фінансові інструменти", а також ряду положень і методичних рекомендацій Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Актуальним є також дослідження порядку організації і ведення обліку фінансових інструментів відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності.

Відповідно до МСБО 32 "Фінансові інструменти: розкриття та подання інформації" фінансовий інструмент – це будь-який контракт, який веде як до фінансового активу одного підприємства, так і до фінансового зобов'язання або інструмента капіталу іншого підприємства. При цьому до фінансових активів віднесені такі: грошові кошти; контрактне право отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого

підприємства; контрактне право обмінюватися фінансовими інструментами з іншими підприємствами за умов, які є потенційно сприятливі; інструментом капіталу іншого підприємства [1, с. 68].

Відповідно до МСБО 32 "Фінансові інструменти: розкриття та подання інформації" та П(С)БО 13 "Фінансові інструменти" деривативи оцінюються та відображаються в балансі за справедливою вартістю. Якщо від операції з таким інструментом в поточний момент очікується дохід, зміна вартості деривативів вважається позитивною, оскільки вона збільшує активи підприємства. Зміна вартості деривативів визнається від'ємною, якщо від операції з ними в поточний момент очікуються збитки.

Ф'ючерсні та опціонні контракти первісно оцінюються в бухгалтерському обліку за справедливою вартістю. Справедлива вартість цих контрактів, виплата премії за якими обліковується через варіаційну маржу похідних, на дату операції дорівнює нулю. Справедлива вартість стандартних опціонів на дату операції дорівнює премії опціонів, яка відображається на балансових рахунках доходів та витрат за операціями з опціонами.

У випадку, якщо за ф'ючерсними та опціонними контрактами виплата премій відображається в обліку як варіаційна маржа, на дату операції вони відображаються на позабалансовому рахунку 03 «Контрактні зобов'язання» за їх видами згідно укладених контрактів. На цьому ж рахунку ведеться облік стандартних опціонних контрактів в кількісному вираженні відповідно до їх кодів, що містять розмір премії, яка сплачується в момент укладення контракту.

Відображення надалі в балансі ф'ючерсних і опціонних контрактів, виплата премії за якими обліковується через варіаційну маржу, відбувається за справедливою вартістю без витрат на операції, що відповідає вимогам МСБО 39. Зміна справедливої вартості опціонів розраховується відповідно до вимог облікової політики підприємства.

Однак бухгалтерський баланс та інші форми фінансової звітності, зокрема примітки до фінансової звітності, недостатньо інформативні для здійснення аналізу та комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Це обумовлено тим, що звітність відображає фінансові результати минулої діяльності та не містить повної інформації, корисної для ухвалення інвестиційних рішень, не дозволяє визначити розмір майбутніх грошових потоків підприємства, ефективність використання його ресурсів, залучення позикового капіталу тощо.

Непродумана організація бухгалтерського обліку, як зазначає М.І. Бондар, "робить підприємство схожим на "чорну скриньку", параметри якого складно або неможливо отримати об'єктивними методами. Підприємствам, які реально хочуть продавати свої акції, робити первинну чи додаткову емісію, привертати засоби або отримати кредит, потрібно почати з себе, з удосконалення і систематизації системи обліку й аналізу, щоб потенційний інвестор міг визначити законність дій підприємства та динаміку його розвитку. Керівник підприємства повинен забезпечити здійснення обліку й аналізу як для внутрішніх, так і зовнішніх користувачів" [1, с. 150]. Відповідно, значимість оцінки похідних фінансових інструментів в бухгалтерському обліку визначає актуальність пошуку концепцій, що сприятимуть найбільш якісному розкриттю інформації в фінансовій звітності підприємств. Вибір методів оцінки похідних фінансових інструментів повинен враховувати ряд специфічних властивостей цих об'єктів бухгалтерського обліку.

Концепція оцінки вартості будь-яких об'єктів бухгалтерського обліку повинна сприяти досягненню цілей фінансової звітності, яка відповідно до МСФЗ передбачає подання інформації про фінансовий стан і результати діяльності компанії. При цьому потреба в одночасному поданні статичної і динамічної інформації є умовою прийнятності концепції оцінки. Так, використання поточної оцінки для показників балансу передбачає, що увага

користувачів концентрується на вартості підприємства, відображеній в балансі, використання історичної оцінки забезпечує надання бухгалтерської інформації про якість управлінських рішень в звіті про прибутки та збитки. Переоцінка показників балансу призводить до «розмивання» показників звіту про прибутки і збитки, а облік активів і зобов'язань на основі історичної оцінки не спроможний забезпечити достовірну інформацію про реальну вартість активів.

Вирішення такої проблеми ускладнюється таким явищем, суть якого Р. Дейнис [5] визначив як «принцип додатковості»: збільшення точності результатів оцінки одних елементів врешті-решт обумовлює зменшення точності оцінки за додатковим елементом звітності. Відповідно, виникають різні результати трактування звітності її користувачами, а отже, формуються різні типи фінансової політики підприємства для користувачів.

Труднощі узгодження П(С)БО з МСФЗ щодо оцінки похідних фінансових інструментів полягають в застосуванні різних підходів до формування показників фінансової звітності. Розкриття бухгалтерської інформації за МСФЗ базується на відображенні господарських операцій і мети здійснення компанією певного виду діяльності. Юридичні вимоги або форма при складанні звітності за П(С)БО переважають над економічним змістом інформації, що розкривається. Ключова роль у застосуванні МСФЗ відводиться професійному судженню бухгалтера, вільному у виборі варіантів відображення господарських операцій задля максимально достовірного відображення економічного змісту операції. Врахування вимог нормативних документів України щодо бухгалтерського обліку обумовлює практично повну відсутність масової практики застосування бухгалтерами їх професійного судження.

Вибір оптимальної концепції оцінки похідних фінансових інструментів передбачає їх аналіз на відповідність чинникам і тенденціям, визначеним інформаційним суспільством, а також наявним моделям

звітності. Враховуючи, що історично принципи оцінки визначалися переважно для виробничих підприємств, особливістю оцінки господарських операцій виступав той факт, що сума витрат може бути визнана у фінансовій звітності до моменту продажу та отримання доходу.

Відповідно, традиційно застосовувалася модель оцінки показників звітності на основі історичної вартості, тобто оцінки об'єктів за первісними витратами, чим досягається підтримання фінансового капіталу підприємства. Відповідна цій оцінці звітність передбачає, що господарські операції відображаються за історичною вартістю, а події і факти, які не отримали історичну оцінку, є не важливими. Дохід може визнаватися у випадку отримання виручки, а прибуток як різниця між доходом та визнаними витратами, що сприяло відсутності суб'єктивності результатів оцінки, їх точності та обґрунтованості. Тобто, використання моделі оцінки на основі історичної вартості передбачає відображення в звітності фактичних даних, що відображають стан ринків на момент здійснення господарських операцій.

Оцінка за історичною вартістю довгострокових активів, в тому числі довгострокових фінансових вкладень, відрізняється від їх актуальної вартості. Такі активи можуть мати іншу вартість при змінених процентних ставках або зміненій кон'юнктурі ринку. Якщо фінансові інструменти використовуються виключно для фінансування поточної діяльності, їх історична вартість не дозволяє приймати якісні довгострокові управлінські рішення щодо управління такими активами на основі фінансової звітності.

Додатковою перевагою даної моделі оцінки є її зрозумілість для користувачів звітності та відносно низька вартість складання показників звітності. Крім того, історична оцінка не потребує додаткових коригувань, а також збору та аналізу додаткової інформації.

Використання історичної вартості для оцінки фінансових інструментів є недоречним через нездатність такої оцінки реєструвати та

відображати в звітності операції з фінансовими інструментами, оскільки їх договірна сутність проявляється в можливості нескінченно довго здійснювати операції, які не призводять до грошових розрахунків, однак збільшують фінансові ризики підприємства. Порівнянність показників, отриманих на основі історичної вартості, між періодами або різними підприємствами сумнівна, адже показники прибутку передусім залежать від часу придбання фінансових інструментів, альтернативних витрат і доходів. Відповідно, метод історичної вартості не забезпечує надання достатньої інформації для прийняття рішень користувачами звітності. У разі заміни фінансового інструменту цей метод оцінки не відображає вартість заміщення об'єкта і ефект угоди стає не очевидний. При продажу історична вартість не сприяє визначенню реального результату операції, що суттєво обмежує передбачувану цінність звітності.

Нарощування кількості і складності використовуваних фінансових інструментів у діловій практиці через відсутність відповідної бухгалтерської інформації може призводити до негативних наслідків для підприємства та не задовольняти потреби користувачів звітності. Ефективне управління фінансами підприємств через використання різноманітних комбінацій фінансових інструментів суттєво залежить від стану фінансових ринків. Тому використання історичної оцінки не є оптимальним варіантом, адже не відображає мінливої економічної ситуації на ринку.

Поява терміну "справедлива вартість" на початку 90-х рр. ХХ ст. пов'язана із прийняттям Радою стандартів фінансової звітності США (FASB) стандартів бухгалтерського обліку щодо розкриття інформації про фінансові інструменти, а також їх справедливої вартості [6]. Як зауважує Є.Ю. Попко [7, с. 83], у згаданих документах йдеться не про облік фінансових інструментів за справедливою вартістю, а про порядок розкриття інформації щодо справедливої вартості фінансових інструментів в звітності. Тому облік об'єктів за справедливою вартістю і розкриття

інформації про таку вартість є різними способами надання інформації про справедливу вартість, які мають різні наслідки відображення даних у фінансовій звітності. Використання справедливої вартості для відображення фінансових інструментів обумовлює зміни даних у звітності, а розкриття інформації про справедливу вартість дозволяє надати користувачам звітності додаткові відомості для здійснення аналізу, не змінюючи при цьому даних звітності.

Використання альтернативної концепції справедливої вартості для оцінки похідних фінансових інструментів обумовлює потребу в організації оціночного процесу задля забезпечення об'єктивності процесу оцінки, вибору цін і параметрів їх моделювання для фінансових інструментів. Від якості організації оціночного процесу залежать подальший вибір джерел фінансування і цілі інвестування, а також управління фінансовими ризиками.

Однак використання справедливої вартості для оцінки супроводжується використанням суб'єктивних припущень і відповідних труднощів в забезпеченні достовірності показників фінансової звітності. Суб'єкти господарювання можуть по-різному вирішувати цю проблему залежно від масштабів і завдань здійснюваних операцій. Зниженню впливу суб'єктивних припущень в ході оцінки похідних фінансових інструментів задля достовірності її результатів буде сприяти дотримання ряду наступних принципів: незалежність суб'єктів, відповідальних за оцінку, від працівників, відповідальних за здійснення операцій; розмір винагороди за оцінку не повинен залежати від результатів за операціями; обмежений доступ до оцінки та підготовки даних для звітності; наявність політики оцінки у складі облікової політики підприємства.

Зокрема, в розпорядчому документі про облікову політику слід визначати методи оцінки та відповідні процедури, завдання і відповідальність працівників на етапах оцінки, види портфелів, які

знаходяться на балансі та за його межами, перелік принципів оцінки у всіх структурних підрозділах, джерела цінової інформації, враховуючи їх незалежність, надійність, стабільність і своєчасність, типи використовуваних цін (попит, пропозиція, середні), час фіксації цін, порядок вибору торгових майданчиків і схеми дій при появі чутливої інформації після закриття торгової сесії тощо. Основою вибору методів облікової політики є обрана підприємством класифікація фінансових інструментів (такі, що котируються (ліквідні та неліквідні), і такі, що не котируються). Класифікація фінансових інструментів на ліквідні та неліквідні повинна враховувати наступні критерії: перевищення розміру власної позиції відсотка від ринкової капіталізації, рейтинг інструмента, знаходження інструментів у портфелі протягом певного періоду, розмір цінового спреда, а також частота і обсяг торгів щодо портфеля. Основні положення облікової політики слід розкривати в поясненнях до річної фінансової звітності.

Обов'язковим є встановлення частоти здійснення незалежної перевірки оцінки. На рівні суб'єкта господарювання ключова роль у забезпеченні достовірності оцінки фінансових інструментів відводиться внутрішньому аудитору. Крім того, досягненню високого рівня якості та об'єктивності оціночного процесу за умови наявності значного обсягу операцій з фінансовими інструментами може сприяти створення внутрішнього комітету з оцінки. До складу останнього можуть входити працівники бухгалтерської служби, підрозділу інвестиційного менеджменту, внутрішнього аудиту (контролю). Діяльність такого комітету з оцінки спрямована на забезпечення регулярної перевірки адекватності оцінки та джерел використовуваної інформації. Роль бухгалтерського персоналу в забезпеченні достовірності оцінки операцій з фінансовими інструментами на основі справедливої вартості досягається складанням внутрішньої звітності про прибутки та збитки в розрізі інвестиційних

портфелів, перевіркою фактичних даних внутрішніх звітів з бюджетом і даними про параметри ринку за звітний період, а також дослідженням правильності використовуваної інформації про ціни на ринку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Формування нових сегментів фінансового ринку в Україні потребує постійного вивчення сучасних видів фінансових інструментів, а також пошуку можливостей для підвищення достовірності інформації про такі активи для отримання економічних вигід і досягнення економічної безпеки діяльності. Супроводження операцій з фінансовими інструментами відповідними ризиками дозволяє визначити одним із ключових способів їх мінімізації відповідні методи організації бухгалтерського обліку операцій з деривативами, зокрема в частині їх оцінки.

За результатами дослідження міжнародної практики обліку фінансових інструментів обґрунтовано зміст облікової політики підприємства в частині деривативів і доведено, що з метою досягнення мінімізації потенційних ризиків втрат через використання неправильної оцінки фінансових інструментів достовірність останньої для подальшого відображення в бухгалтерському обліку повинна перевірятися на основі порівняння результатів оцінки на базі незалежно отриманих цін з результатами, наданими внаслідок оціночних процедур. По можливості ціни локального ринку слід порівнювати з цінами із заздалегідь затверджених незалежних джерел. Перевіркою слід охоплювати ліквідні фінансові інструменти, а також ті інструменти, які не мають ринкових цін. Виявлені у процесі перевірки повторення відхилень змодельованих цін від ринкових їх значень повинні виноситися на розгляд внутрішнього комітету з оцінки для подальшого прийняття рішення про коригування моделей і методів оцінки.

Література

1. Бондар М.І. Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контролю [Текст]: монографія / М.І. Бондар. К.: КНЕУ, 2008. 256 с.
2. Примостка Л.О. Біржовий ринок деривативів в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку / Л.О. Примостка, І.В. Краснова // Фінанси України. 2014. № 7. С. 49-65.
3. Шевченко О.М., Шевченко О.О. Сучасні тенденції функціонування ринку деривативів в Україні / О.М. Шевченко, О.О. Шевченко // Економічна теорія та історія економічної думки. 2018. № 16. URL: 4.pdf (market-infr.od.ua).
4. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів" від 19.06.2020 № 738-IX. URL: Про внесення змін до деяких з... | від 19.06.2020 № 738-IX (rada.gov.ua).
5. Снопко Ю.Н. Теоретические и прикладные аспекты справедливой оценки в международной и российской системах бухгалтерского учета [Электронный ресурс] / Ю.Н. Снопко. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vzuk/2008_18/tom_3/174_179.pdf.
6. Попко Є.Ю. Методологічні проблеми поширення оцінки за справедливою вартістю в бухгалтерському обліку / Є.Ю. Попко // Облік і фінанси АПК. 2012. № 2. С. 82-85.
7. Соколов Я.В. Два понимания бухгалтерского баланса / Я.В. Соколов // Бухгалтерский учет. 1998. – № 1. С. 25-31.

References

1. Bondar M.I. Investycijna dijalnistj: metodyka ta orghanizacija obliku i kontrolju [Tekst]: monoghrafija / M.I. Bondar. K.: KNEU, 2008. 256 s.

2. Prymostka L.O. Birzhovyj rynek deryvatyviv v Ukraini: istorija, suchasnistj, perspektyvy rozvytku / L.O. Prymostka, I.V. Krasnova // *Finansy Ukrainy*. 2014. # 7. S. 49-65.
3. Shevchenko O.M., Shevchenko O.O. Suchasni tendenciji funkcionuvannja rynku deryvatyviv v Ukraini / O.M. Shevchenko, O.O. Shevchenko // *Ekonomichna teorija ta istorija ekonomichnoji dumky*. 2018. # 16. URL: 4.pdf (market-infr.od.ua).
4. Zakon Ukrainy "Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shhodo sproshhennja zaluchennja investycij ta zaprovadzhennja novykh finansovykh instrumentiv" vid 19.06.2020 # 738-IX. URL: Pro vnesennja zmin do dejakykh z... | vid 19.06.2020 # 738-IX (rada.gov.ua).
5. Snopok Ju.N. Teoretycheskye y prykladnye aspekty spravedlyvoj ocenky v mezhdunarodnoj y rossijskoj systemakh bukhghalterskogho ucheta [Elektronnyj resurs] / Ju.N. Snopok. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vzuk/2008_18/tom_3/174_179.pdf.
6. Popko Je.Ju. Metodologichni problemy poshyrennja ocinky za spravedlyvoju vartistju v bukhghaltersjkomu obliku / Je.Ju. Popko // *Oblik i finansy APK*. 2012. # 2. S. 82-85.
7. Sokolov Ja.V. Dva ponymanyja bukhghalterskogho balansu / Ja.V. Sokolov // *Bukhghalterskyj uchet*. 1998. # 1. S. 25-31.